

Nr 39.

Godkänd av första kammaren den 17 mars 1916.

Godkänd av andra kammaren den 18 mars 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen samt särskilda till riksdagen avlåtna propositioner gjorda framställningar angående anslag för kapitalökning å statens järnvägslånefonder.

(Statsutskottets utlåtande nr 24.)

Till Konungen.

Allmänna järnvägslånefonden.

1:o) I den till riksdagen den 14 januari 1916 avlåtna propositionen om statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t under titel »utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder» beträffande allmänna järnvägslånefonden föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående avsättning till allmänna järnvägslånefonden för femårsperioden 1917—1921, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1917, att utgå av lånemedel, av 1,500,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 21 januari 1916 avlåten proposition, nr 29, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden sagda dag, föreslagit riksdagen

dels att till låneunderstöd för enskilda järnvägar bevilja och ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag av 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1917 med 1,500,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa år anvisat, må för ett efterföljande år av samma femårsperiod disponeras,

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 17 häft. (Nr 39—44.)

dels föreskriva, att Eders Kungl. Maj:t må äga att å detta anslag till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar anvisa av Eders Kungl. Maj:t beviljade understödsbelopp att utgå i enlighet med följande villkor och bestämmelser:

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan fastställas av Kungl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, vilka järnväg skall beröra; varande det sökande bolaget skyldigt att gottgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besiktningar, extra biträdens användande med mera dylikt, vilka kunna av kostnadsförslaget och arbetsplanens granskning föranledas;

2:o) att det lånesökande bolaget, för att kunna erhålla statsunderstöd, skall vara skyldigt hos Kungl. Maj:t styrka, att det förfogar över ett kapital, som jämte statslånet är fullt tillräckligt till järnvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och varav minst så stor del, som motsvarar hälften av den beräknade anläggningskostnaden, bör utgöras av inbetalt eller tecknat aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnat tillskott till järnvägsanläggningens utförande;

3:o) att låneunderstödet må utgöra högst hälften av anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån av arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande därav, att inbetalningarna å den del av anläggningskapitalet, som bör utgöras av aktiekapital eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnat tillskott, skola ske i förhållande till de andelar av lånesumman, som lyftas, och före lyftningen av dessa låneandelar; skolande härjämte en tiondel av den beviljade låneförsträckningen indestå, till dess besiktning av järnvägsanläggningen blivit i överensstämmelse med § 2 mom. 2 av kungl. kungörelsen den 11 december 1874 angående ordningen för avsyning och besiktning av enskilda järnvägar och deras upplåtande för allmän trafik förrättad samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik;

4:o) att med avseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:

a) att annuiteten för låneunderstödet återgäldande beräknas till fem och fyra tiondels procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, av vilken annuitet först gottgöres ränta efter fem procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör avbetalning därå;

b) att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst tre år från lyftningsdagarna, men dock ej

sträckande sig utöver ett år från den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik, må medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsrenta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

c) att, så snart ränta, som icke är att hänföra till anståndsrenta, upplupit å lyftat lånebelopp till och med det datum, som motsvarar den för kapitalavbetalning fastställda, sådan räntas belopp skall inbetalas till staten;

d) att kapitalavbetalning skall genom erläggande av fullständig annuitet vidtaga tre år efter den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik; och

e) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt;

5:o) att järnvägsanläggningen med alla därtill hörande byggnader och materiel ävensom all bolagets övriga egendom skall utgöra säkerhet för den av staten lämnade försträckning och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla inteckning med förmånsrätt framför varje annan fordran i den järnväg, för vars anläggning den ifrågavarande försträckningen beviljats; och bör en tredjedel av det beviljade statslånet innestå, till dess inteckning med ovan stadgad förmånsrätt i bolagets järnväg meddelats för förut lyftade andelar av lånet; varjämte ovanberörda sista tredjedel ej må utbekommas, förrän inteckning för dess belopp med förmånsrätt framför varje annan fordran än statens blivit i bolagets järnväg behörigen meddelad;

6:o) att Kungl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för varje järnvägsbolag, som innehar lån av staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen av bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas av bolaget;

7:o) att byggnaden skall utföras under statens kontroll; samt

8:o) att varje järnvägsbolag, som erhållit statsunderstöd, skall vara skyldigt underkasta sig såväl de bestämmelser i fråga om samtrafik, vilka Kungl. Maj:t kan finna gott för bolaget bestämma, som ock i övrigt alla de villkor och kontroller, som av Kungl. Maj:t provas lämpliga och nödiga,

dels ock att för avsättning till allmänna järnvägslånefonden i rikstaten för år 1917 upptaga ett belopp av 1,500,000 kronor.

Alltsedan år 1871 har riksdagen för särskilda femårsperioder till Kungl. Maj:ts förfogande ställt ett bestämt anslag, att i enlighet med av riksdagen fastställda villkor utgå såsom lån till enskilda järnvägsanläggningar. Senast skedde detta år 1910, då riksdagen till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ställde ett extra anslag för ifrågavarande ändamål av 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1912 med 1,500,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa år anvisat, finge för ett efterföljande år av samma femårsperiod disponeras.

I anledning av flera i ämnet väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse den 26 augusti 1914, att Eders Kungl. Maj:t, efter verkställd granskning av gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av lån från allmänna järnvägslånefonden, ville för 1915 års riksdag framlägga förslag dels rörande erforderlig avsättning till sagda fond för tiden 1917—1921, dels ock i fråga om de villkor och bestämmelser för åtnjutande av lån från fonden, vilka borde antagas i samband med beslut om kapitalökning å fonden för den ifrågavarande tidrymden.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att den av riksdagen begärda utredningen ej hann avslutas förrän så sent, att avlåtande av proposition i ämnet måste anstå till 1916 års riksdag.

Vad först angår frågan om behovet av kapitalökning å allmänna järnvägslånefonden för åren 1917—1921 har riksdagen vid det förhållandet, att för närvarande ansökningar om statslån föreligga till ett sammanlagt belopp av 16,500,000 kronor utöver å fonden redan tillgängliga medel, ej ansett sig böra vidtaga någon minskning i det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget, 7,500,000 kronor.

Vidkommande därefter villkoren för åtnjutande av lån från allmänna järnvägslånefonden har Eders Kungl. Maj:t föreslagit åtskilliga ändringar i de förut gällande bestämmelserna. Bland dessa ändringar avse de viktigaste fastställandet av lånens räntefot och vad därmed äger samband. Med hänsyn till de rådande förhållandena å lånemarknaden har sålunda föreslagits en höjning av räntefoten från 4,5 % till 5 % ävensom höjning av annuiteten och överräntan från 5 % till 5,4 respektive 5,5 %. Vidare har Eders Kungl. Maj:t ifrågasatt vissa ändringar i de förut gällande bestämmelserna, i syfte att möjliggöra förenkling av bokföringen av fonden samt minska antalet förfallotider för ränteinbetalningarna. Slutligen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit tvenne ändringar av formell natur. Ifrågavarande ändringsförslag har riksdagen bifallit.

I det av Eders Kungl. Maj:t i ärendet infordrade utlåtandet från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har styrelsen föreslagit, att bland villkoren

för åtnjutande av lån från ifrågavarande fond skulle upptagas stadgande att, om så av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåges erforderligt, noggrann, på marken utförd undersökning, eventuellt kontrollundersökning, skulle verkställas genom denna styrelses försorg på vederbörande järnvägsaktiebolags bekostnad.

Riksdagen, som ansett utförandet av sådan undersökning, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen åsyftats, vara av stor betydelse, har dock, i likhet med departementschefen ej funnit det vara nödigt att intaga bestämmelse i sådant avseende i de av riksdagen beslutade lånevillkoren, enär genom särskilt kungl. brev meddelats ingående föreskrifter om sättet för upprättande av arbetsplan rörande järnvägsanläggning, för vilken statslån sökes, och om företagande av kontrollundersökning å marken på sökandens bekostnad, när sådant kräves för utvärderande av kostnadsförslags tillförlitlighet.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljat och ställt till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag av 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1917 med 1,500,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa år anvisat, må för ett efterföljande år av samma femårsperiod disponeras;

dels föreskrivit, att Eders Kungl. Maj:t må äga att å detta anslag till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar anvisa av Eders Kungl. Maj:t beviljade understödsbelopp att utgå i enlighet med följande villkor och bestämmelser:

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan fastställas av Kungl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, vilka järnväg skall beröra; varande det sökande bolaget skyldigt att gottgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besiktningar, extra biträdens användande med mera dylikt, vilka kunna av kostnadsförslagets och arbetsplanens granskning föranledas;

2:o) att det lånesökande bolaget, för att kunna erhålla statsunderstöd, skall vara skyldigt hos Kungl. Maj:t styrka, att det förfogar över ett kapital, som jämte statslånet är fullt tillräckligt till järnvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och varav minst så stor del, som motsvarar hälften av den beräknade anläggningskostnaden, bör utgöras av inbetalt eller tecknat aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnat tillskott till järnvägsanläggningens utförande;

3:o) att låneunderstödet må utgöra högst hälften av anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån av

arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande därav, att inbetalningarna å den del av anläggningsskapitalet, som bör utgöras av aktiekapital eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnat tillskott, skola ske i förhållande till de andelar av lånesumman, som lyftas, och före lyftningen av dessa låneandelar; skolande härjämte en tiondel av den beviljade låneförsträckningen innestå, till dess besiktning av järnvägsanläggningen blivit i överensstämmelse med § 2 mom. 2 av kungl. kungörelsen den 11 december 1874 angående ordningen för avsyning och besiktning av enskilda järnvägar och deras upplåtande för allmän trafik förrättad samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik;

4:o) att med avseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:

a) att annuiteten för låneunderstödet återgåldande beräknas till fem och fyra tiondels procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, av vilken annuitet först gottgöres ränta efter fem procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör avbetalning därå;

b) att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst tre år från lyftningsdagarna, men dock ej sträckande sig utöver ett år från den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik, må medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsränta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

c) att, så snart ränta, som icke är att hänföra till anståndsränta, upplupit å lyftat lånebelopp till och med det datum, som motsvarar den för kapitalavbetalning fastställda, sådan räntas belopp skall inbetalas till staten;

d) att kapitalavbetalning skall genom erläggande av fullständig annuitet vidtaga tre år efter den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik; och

e) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt;

5:o) att järnvägsanläggningen med alla därtill hörande byggnader och materiel ävensom all bolagets övriga egendom skall utgöra säkerhet för den av staten lämnade försträckning och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla inteckning med förmånsrätt framför varje annan fordran i den järnväg, för vars anläggning den ifrågavarande

försträckningen beviljats; och bör en tredjedel av det beviljade statslånet innestå, till dess inteckning med ovan stadgad förmånsrätt i bolagets järnväg meddelats för förut lyftade andelar av lånet; varjämte ovanberörda sista tredjedel ej må utbekommas, förrän inteckning för dess belopp med förmånsrätt framför varje annan fordran än statens blivit i bolagets järnväg behörigen meddelad;

6:o) att Kungl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för varje järnvägsbolag, som innehar lån av staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen av bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas av bolaget;

7:o) att byggnaden skall utföras under statens kontroll; samt

8:o) att varje järnvägsbolag, som erhållit statsunderstöd, skall vara skyldigt underkasta sig såväl de bestämmelser i fråga om samtrafik, vilka Kungl. Maj:t kan finna gott för bolaget bestämma, som ock i övrigt alla de villkor och kontroller, som av Kungl. Maj:t provas lämpliga och nödiga;

dels ock för avsättning till allmänna järnvägslånefonden i riksstaten för år 1917 upptagit ett belopp av 1,500,000 kronor.

Bibanefonden.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen den 14 januari 1916 föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående avsättning till fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket, för ändamålet beräkna ett belopp för år 1917, att utgå av lånemedel, av 1,000,000 kronor.

Sedermåra har Eders Kungl. Maj:t i en den 21 januari 1916 till riksdagen avlåten proposition, nr 30, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden sistberörda dag föreslagit riksdagen

dels besluta

att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket i riksstaten för år 1917 upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor, samt

att återstoden av det belopp, som enligt riksdagens tidigare beslut skolat avsättas till fonden under år 1917, i stället skall anvisas för år 1920,

dels medgiva, att Eders Kungl. Maj:t må under tiden till och med år 1920 förfoga över samtliga av riksdagen för avsättning till fonden anvisade medel,

dels ock besluta sådan ändring i de av 1911 års riksdag fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av lån från berörda fond, att vad under 7:o) av nämnda villkor och bestämmelser stadgas skall erhålla följande ändrade lydelse:

»7:o) Med avseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:

att två tredjedelar av det beviljade statslånet skall förräntas och amorteras sålunda,

a) att annuiteten för statslånets återgåldande beräknas till fem och fyra tiondels procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, av vilken annuitet först gottgöres ränta efter fem procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör avbetalning därå;

b) att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst fyra år från lyftningsdagarna, men dock ej sträckande sig utöver två år från den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik, må medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsränta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

c) att, så snart ränta, som icke är att hänföra till anståndsränta, upplupit å lyftat lånebelopp till och med det datum, som motsvarar den för kapitalavbetalning fastställda, sådan räntas belopp skall inbetalas till staten;

d) att kapitalavbetalning skall genom erläggande av fullständig annuitet vidtaga fyra år efter den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik; och

e) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt;

samt att återstående tredjedel av statslånet skall åtnjutas räntefritt, men amorteras med en annuitet av fem och fyra tiondels procent å nu ifrågavarande del av försträckningsbeloppet, vilken annuitet dock icke skall börja erläggas, förrän 60 år förflutit från det någon del av statslånet blivit lyftad; skolande, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt.»

I enlighet med riksdagens åren 1911, 1913 och 1914 fattade beslut skall till nu ifrågavarande fond avsättas ett belopp av 12,000,000 kronor. Härav har riksdagen redan anvisat 6,000,000 kronor, och skall enligt beslut av 1915 års riksdag återstående beloppet utgå under åren 1917—1919 med 2,000,000 kronor årligen. Eders Kungl. Maj:t föreslår nu, att kapitalökningen å fonden för år 1917 begränsas till 1,000,000 kronor och att återstoden av det belopp, som skolat avsättas för år 1917, anvisas för år 1920. Med hänsyn därtill att någon utbetalning från fonden ännu ej ägt rum, har riksdagen ej haft något att erinra mot detta förslag.

Beträffande villkoren för erhållande av lån från fonden har Eders Kungl. Maj:t föreslagit vissa förändringar i de nu gällande bestämmelserna. Ifrågavarande ändringar, som väsentligen ansluta sig till de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna förändringarna i avseende å villkoren för lån från allmänna järnvägslånefonden, har riksdagen godkänt.

På grund av vad ovan anförts, får riksdagen alltså anmäla, att riksdagen *dels* beslutat att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket i riksstaten för år 1917 upptaga ett belopp av 1,000,000 kronor;

dels beslutat att återstoden av det belopp, som enligt riksdagens tidigare beslut skolat avsättas till fonden under år 1917, i stället skall anvisas för år 1920;

dels medgivit, att Eder Kungl. Maj:t må under tiden till och med år 1920 förfoga över samtliga av riksdagen för avsättning till fonden anvisade medel;

dels ock beslutat sådan ändring i de av 1911 års riksdag fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av lån från berörda fond, att vad under 7:o av nämnda villkor och bestämmelser stadgas skall erhålla följande ändrade lydelse:

»7:o) Med avseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas: att två tredjedelar av det beviljade statslånet skall förräntas och amorteras sålunda,

a) att annuiteten för statslånets återgäldande beräknas till fem och fyra tiondels procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, av vilken annuitet först gottgöres ränta efter fem procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör avbetalning därå;

b) att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst fyra år från lyftningsdagarna, men dock ej sträckande sig utöver två år från den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik, må

medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsrenta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

c) att, så snart ränta, som icke är att hänföra till anståndsrenta, upplupit å lyftat lånebelopp till och med det datum, som motsvarar den för kapitalavbetalning fastställda, sådan räntas belopp skall inbetalas till staten;

d) att kapitalavbetalning skall genom erläggande av fullständig annuitet vidtaga fyra år efter den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik; och

e) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt;

samt att återstående tredjedel av statslånet skall åtnjutas räntefritt, men amorteras med en annuitet av fem och fyra tiondels procent å nu ifrågavarande del av försträkningsbeloppet, vilken annuitet dock icke skall börja erläggas, förrän 60 år förflutit från det någon del av statslånet blivit lyftad; skollande, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskriven ordning erlägges, låntagaren därå gälda fem och en halv procent ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetalt.»

Stockholm den 18 mars 1916.

Med undersätlig vörndnad.
